

Nr 264.

Av herr **Pehrsson-Bramstorp m. fl.**, i anledning av vissa av
*Kungl. Maj:t gjorda framställningar om anslag till bostads-
byggande, m. m.*

Landets ekonomiska läge har under det senaste året undergått en markerad försämring. De främsta kännetecknen härpå äro ökat köpkraftsöverskott och minskad varutillgång med ty åtföljande starka tendenser till prisstegringar samt en våldsam sammankrympning av valutareserverna. I syfte att någorlunda bevara den samhällsekonomiska balansen ha statsmakterna vidtagit eller skärpt allehanda regleringar och restriktioner. Det gäller utrikeshandeln, investeringsverksamheten och bostadsbyggandet.

Vad beträffar bostadsproduktionen har det program, som chefen för socialdepartementet föregående år lade fram och riksdagen godkände, icke kunnat fullföljas. Tvärtom har en avsevärd nedskärning av bostadsbyggandet måst företagas och en kraftig skärpning av byggnadsregleringen genomföras. Man räknar med att byggnadsproduktionen under 1948 skall begränsas till 50 000 lägenheter från 70 000 lägenheter under 1947 eller med i runt tal 30 procent i jämförelse med föregående år. Härvid är att märka att igångsättningstillstånd numera kräves även för bostäder, som byggts med hjälp av de s. k. barnrike-lånen och under egnahemsorganisationens medverkan.

Den beräknade bostadsproduktionen för 1948 har fördelats med 35 000 lägenheter på kvotorter och med 15 000 lägenheter på icke kvotorter, vilka senare i stort sett torde sammanfalla med landsbygden. Då omkring 50 000 lägenheter byggts i de med kvotering belagda kommunerna under 1947, innebära de beslutade begränsningarna i byggnadsverksamheten för deras del en minskning med 30 procent. Vad landsbygden beträffar synes man böra räkna med att 25 000 à 30 000 lägenheter kommit till föregående år. Utgår man från den högre siffran, borde landsbygden ha tilldelats en byggnadskvot på 21 000 lägenheter vid likformig nedskärning av byggnadsverksamheten för kvotorter och landet i övrigt. Om man återigen utgår från den lägre siffran för byggnadsproduktionens omfattning på landsbygden under 1947, borde ändock 17 500 lägenheter tilldelats landsbygden innevarande år.

Dessa siffror visa enligt vårt förmenande att landsbygden drabbats hårdare av begränsningarna i byggnadsverksamheten än framför allt de större städerna. Ännu ogynnsammare blir bilden, om man jämför folkmängden på kvotorterna och utanför kvotorterna. En sådan jämförelse blir i viss mån osäker, eftersom uppgifter om vilka kommuner som ingå i kvotorterna och deras folk-

mängd icke äro lättillgängliga. Om man emellertid utgår från att alla tätorter med mer än 2 000 invånare äro kvotbelagda, kan man med ledning av folkmängdsuppgifterna från 1945 års folkräkning erhålla i stort sett tillförlitliga siffror. Enligt nämnda folkräkning bodde vid årsskiftet 1945/46 i runt tal 3,4 milj. eller 51,2 procent av landets 6,8 miljoner invånare i tätorter med minst 2 000 invånare. Om man jämför fördelningen av byggnadskvoterna under 1948, finner man att kvotorterna erhållit 70 procent av den beräknade bostadsproduktionen, trots att där icke bo mer än 50 à 55 procent av folkmängden. Den nära på lika stora folkmängden utanför kvotorterna får nöja sig med en nybyggnad av lägenheter som är mindre än hälften så stor.

Det torde vara uppenbart att denna fördelning av bostadsbyggandet under 1948 icke motsvarar skäliga krav på rättvisa. Detta framstår i ännu starkare dager, när man betraktar den i ljuset av den diskussion som förts om landsbygdens avfolkning både i riksdagen och i tidningspressen. Det har varit en allmänt omfattad mening att man skall söka hejda befolkningsuttuningen på landsbygden bl. a. genom att uppmuntra tillkomsten av industri och hantverk. Alla dylika försök omintetgöras givetvis, om landsbygden i hög grad missgynnas vid fördelningen av byggnadskvoterna, och avfolkningen påskyndas i stället för att hejdas. Vidare är det tydligt att de bristfälliga och många gånger undermåliga bostäderna på landsbygden utgöra en starkt bidragande orsak till flyttningen till städerna. En upprustning av bostadsbeståndet på landsbygden och i de mindre tätorterna är oundgängligen nödvändig, om icke utflyttningen skall fortsätta i ännu hastigare tempo. En upprustning kan givetvis inte äga rum, därest bostadsbyggandet på landsbygden skall begränsas i den omfattning, som nu synes bli fallet.

De åtgärder, som hittills vidtagits av statsmakterna för att uppnå jämvikt mellan tillgång och efterfrågan och därmed möjliggöra ett stabilt penningvärde, äro icke tillräckliga. Ingrepp därutöver bli med all säkerhet nödvändiga, om den samhällsekonomiska balansen skall kunna bevaras. Riksbanksfullmäktige ha främst på grund av den ytterst allvarliga nedgången i riksbankens reserver av främst guld och hårda valutor i tvenne skrivelser under höstens lopp fäst Kungl. Maj:ts uppmärksamhet på den prekära ekonomiska situationen.

Bankofullmäktige rekommenderade åtskilliga åtgärder för att bemästra krisen, som riksbanken i alldeles särskilt hög grad fått känning av. Riksbankens styrelse föreslog bl. a. en överbalansering av den statliga budgeten i syfte att sterilisera köpkraft. En överbalansering ansågo bankofullmäktige borde komma till stånd genom att även sådana statens utgifter begränsades, vilka voro en följd av vid 1947 års riksdag träffade beslut. Riksbanksfullmäktige framhöllo sålunda i den ena av de ovan nämnda skrivelserna att en omprövning av redan fattade beslut borde ske. Bankofullmäktige ingingo dock icke på någon närmare specificering av vilka beslut de åsyftade.

1947 års riksdag fattade beslut om nya riktlinjer för det statliga stödet till

bostadsbyggandet. Härvid godkändes bl. a. nya grunder för familjebostadsbidragen och införande av s. k. trekronorsbidrag. Bostadsbidragen skola utvidgas att omfatta även familjer med två barn under 16 år mot som hittills familjer med tre eller flera barn. Därjämte skola särskilda bränslebidrag införas, varierande från 175 kr. i övre Norrland till 125 kr. i södra och mellersta Sverige. Bidragen skola dock alltjämt blott utgå till familjer, boende i egna hem och flerfamiljshus som byggts med statligt stöd. Trekronorsbidraget skall, oberoende av antalet barn, utgå till familjer med låga inkomster vilka bo i flerfamiljshus, färdigställda efter 1 juli 1946 och förvaltade av kommun eller allmännyttigt bostadsföretag. Bestämmelserna om familjebostadsbidrag skola träda i kraft den 1 juli 1948, medan bestämmelserna om trekronorsbidrag gälla från 1 juli 1947.

Redan då de ändrade grunderna för bostadsrabatterna genomfördes, restes starka invändningar häremot inom riksdagen. Det framhölls att den redan då ringa och numera ytterligare begränsade byggnadsverksamheten på landsbygden i hög grad skulle minska familjebidragens räckvidd. Man kunde befara att till en början många av de familjer, som bäst skulle behöva bostadsbidrag, icke skulle vara berättigade därtill. Man kunde därför ifrågasätta om en bostadspolitik, som ledde till dylika skillnader emellan olika folkgrupper, vore riktig och rimlig. Med hänsyn härtill och då frågan om bostadsbidrag till familjer som bodde i hus, som icke uppförts med statliga lån, skulle upptagas vid 1948 års riksdag, yrkades anstånd med beslut om nya grunder för familjebostadsbidragen. Beträffande införande av trekronorsbidragen yrkades direkt avslag.

Sedan riksdagen föregående år beslutat genomföra nya grunder för bostadsrabatterna ha de rent ekonomiska synpunkterna på ett helt annat sätt trätt i förgrunden. Det framstår som ofrånkomligt att med alla medel skära ned statens utgifter för att uppnå ett så stort överskott på budgeten som möjligt. I detta avseende skulle ett uppskov med ikraftträdandet till ett ekonomiskt lägligare tillfälle av här nämnda bostadsrabatter bli av icke oväsentlig betydelse. Detta borde vara möjligt även ur den synpunkten att några vitala sociala intressen icke trädas för nära. De nuvarande grunderna för familjebostadsbidragen borde som hittills tillämpas ytterligare ett och annat år utöver vad som ursprungligen tänkts.

Då bostadsbyggandet kommer att inskränkas avsevärt inte endast under detta år utan med all säkerhet även för nästa år, förefaller det knappast nödvändigt att redan från den 1 juli i år inrätta permanenta länsbostadsnämnder, varom departementschefen bebjöder förslag till årets riksdag. Det borde vara tillräckligt att på försök upprätta länsbostadsnämnder med begränsad organisation i några av de större industrilänen. Därigenom skulle värdefulla erfarenheter kunna vinnas för en fortsatt successiv utbyggnad av länsorganen för den allmänna bostadspolitik. Kostnaderna för den här föreslagna verksamheten

torde med hänsyn till den begränsade utsträckning i vilken denna kommer att bedrivas kunna bestridas av anslaget till byggnadslånebyrån. Detta har icke minskats i jämförelse med föregående år, trots att länsorganen skola avlasta byggnadslånebyrån en icke oväsentlig del av dess arbetsbörda. Genom denna anordning skulle anslaget till länsorgan för den allmänna bostadspolitiken, vilket av departementschefen preliminärt upptagits till 1 miljon kr., kunna utgå.

Starka skäl tala för att den minskade bostadsproduktion, som synes sannolik under de båda närmaste åren, i huvudsak och tills vidare torde kunna handhavas av byggnadslånebyrån och egnahemsnämnderna i förening. Ha dessa organ förmått sköta en betydligt större byggnadsverksamhet, borde de även vara skickade att genomföra ett mindre omfattande byggnadsprogram. Vårt förslag förutsätter att egnahemsnämnderna kvarstå efter den 1 juli i år.

Om här nämnda åtgärder vidtoges, skulle man ytterligare vinna den fördelen, att anslagen till bostadsförbättringsbidragsverksamheten på landsbygden kunde höjas utöver de 2,5 milj. kr. departementschefen har begärt i årets statsverksproposition. Såsom vi ovan framhållit kommer denna kraftiga beskränning — egnahemsstyrelsen har i sina äskanden begärt 20 milj. kr. till förbättringsbidrag — att hårt drabba landsbygdens möjligheter att förbättra bostadsstandarden. En höjning av detta anslag till åtminstone 12,5 milj. kr. framstår som nödvändig, om icke bostadsförbättringsverksamheten på landsbygden skall svårt eftersättas. Därest de nya grunderna för ikraftträdandet av familjebostadsbidragen såsom vi förordat uppskötes, skulle anslaget till bostadsbidrag till barnrika familjer kunna minskas med 8 milj. kr. Om bestämmelserna till trekronorsbidrag vilka redan trätt i kraft upphävdes, skulle 1 milj. kr. sparas under nästa budgetår. Om även inrättandet av länsorgan för den allmänna bostadspolitiken — frånsett en i mindre omfattning bedriven verksamhet och denna bekostades av anslaget till byggnadslånebyrån — finge anstå ett eller annat år, skulle ytterligare 1 milj. kr. frigöras. Man skulle sålunda komma fram till en minskning av här nämnda anslagsposter på sammanlagt 10 milj. kr. Med hänsyn till olika förut angivna omständigheter anse vi att utav ifrågasatta besparing 8 milj. kr. böra tillföras bostadsbyggandet på landsbygden, varigenom anslagssumman minskar med 2 milj. kr.

Med hänvisning till vad som ovan anförts hemställes,

att riksdagen måtte besluta

dels att ikraftträdandet av nya grunder för familjebostadsbidragen uppskjutes till en ekonomiskt lägligare tidpunkt, att bestämmelserna om trekronorsbidrag upphävas och att länsorgan för den allmänna bostadspolitiken endast inrättas i viss begränsad omfattning i enlighet med vad i motionen angivits;

dels att nedanstående ändringar företagas beträffande följande anslagsposter under V. huvudtiteln i årets statsverksproposition: 1) anslaget till hyresrabatter för mindre bemedlade, barnrika familjer begränsas till 12 miljoner kronor, 2) anslaget till särskilda bostadsrabatter å 1 miljon kronor utgår, 3) anslaget till länsorgan för den allmänna bostadspolitiken å 1 miljon kronor utgår och 4) anslaget till bidrag till främjande av bostadsbyggandet på landsbygden höjes till 10,5 miljoner kronor.

Stockholm den 24 januari 1948.

A. Pehrsson-Bramstorp.

Anders Pettersson,
Dahl.

Ivar Johansson
i Mysinge.

Arvid Jonsson,
Skedsbygd.

Per Persson,
Norrby.

Victor J. Mattsson.

Harald Andersson
i Dunker.
